

GINTI IR AUGINTI TS-LKD MANIFESTAS ATEITIES LIETUVAI

Šiomet švenčiame Lietuvos narystės Europos Sąjungoje ir NATO jubiliejus. Turime, kuo džiaugtis ir didžiutis – per kelis atkurtos Nepriklausomybės dešimtmečius padarėme išties daug. Visi kartu, bendromis jėgomis tapome stipria, oria ir gerbiama valstybe. Taip pat sukūrėme dinamišką, išmanią bei sparčiai augančią ekonomiką.

Mūsų giliausias troškimas – ir toliau taikiai kurti Tėvynės gerovę, kloti pamatus jos ateities pažangai bei klestėjimui. Deja, tokios prabangos nebeturime: Lietuva, kaip ir visas Vakarų pasaulis, stovi ant grėsmingos epochos slenksčio. Dar niekada nuo Šaltojo karo (o gal ir nuo II pasaulinio karo pabaigos) globali tikrovė nebuvo tokia neprognozuojama bei trapi. Kelis dešimtmečius trukusios mūsų ir viso laisvojo pasaulio „atostogos nuo istorijos“ baigėsi.

Prisiminti istoriją privertė nusikalstamą karą pradėjusi Rusija, kuris vos už kelių šimtų kilometrų nuo Lietuvos sienos griuvėsiais verčia Ukrainos miestus. Ant karo ekonomikos bėgių pastačiusi savo ūkį, Rusija nepasisotins Ukraina – jos užmojai daug platesni. Lietuva ir kitos Baltijos šalys gali tapti artimiausiu Rusijos taikiniu.

Grasindama NATO valstybėms ir vienydamasi su kitais despotiškais režimais, ji siekia kovą prieš Vakarus paversti globalia. Totalitarinė Kinija taip pat laukia tinkamos valandos mesti iššūkį JAV (bei visiems Vakarams) ir keisti pasaulinę geopolitiką pagal savo ideologinį modelį.

Turime būti tvirti ir drąsūs, pripažinti naują realybę tokią, kokia ji yra. Neužsimerkime prieš egzistencinę grėsmę mūsų iškovotai laisvei ir atkurtam Lietuvos valstybingumui. Nepasiduokime užliūliuojančiai saviapgalei ir nesitikėkime, kad audra praslinks šonu, o situacija kažkaip išsispręs savaime, be mūsų pastangų. Neleiskime, kad pasikartotų 1940-ųjų scenarijus.

Turime aiškiai suvokti: išmušė valanda, kuri iš mūsų reikalauja ypatingo susitelkimo ir neeilinių sprendimų. Prisiimkime atsakomybę prieš savo tėvus ir protėvius, prieš savo vaikus ir ateities kartas, prieš savo pačių sąžinę – kiekvienas iš mūsų apsispręskime ginti ir saugoti savo Tėvynę.

Tad kreipiamės į Lietuvos patriotus, į pilietišką, šviesią ir šiuolaikišką Lietuvos visuomenę. Kreipiamės į visus, kurie savo darbu kuria valstybę ir jos klestėjimą; kuriems brangi laisvė; kurie supranta, kas vyksta pasaulyje, ir atsakingai žvelgia į dabartį. Į tuos, kurie suvokia, kad akivaizdžios grėsmės pripažinimas nėra gąsdinimas ar panikos skleidimas – tai būtinas žingsnis ruošiantis visiems, net ir blogiausiams, scenarijams. Dėkime visas pastangas, kad išvengtume karo. Bet tuo pačiu ruoškimės jam ir paverskime Lietuvą neįveikiama tvirtove.

Savo istorijoje ne kartą įrodėme, kad nėra nieko, ko negalėtume įveikti būdami vieningi. Todėl ryžtingai ir su viltimi ženkime pirmyn.

Šioje viltingoje šviesoje keliame tikslą – artimiausio dešimtmečio viziją Lietuvai: tapti **neįveikiama išoriškai ir stipria viduje**. Šalies išorinio saugumo neužtikrinsime, jeigu Lietuva bus neatspari, politiškai, kariškai, intelektualiai ir ekonomiškai silpna iš vidaus. Kita vertus, išoriškai pažeidžiamoje valstybėje, kurioje žmonės ir verslai negalės saugiai planuoti ateities, nesukursime

klestinčios ekonomikos. Abi pusės glaudžiai susijusios, todėl stiprinkime Lietuvos saugumą taip, kad mūsų pastangos virstų varikliu jos pažangai ir tolesniam klestėjimui.

Šią sąsają įkūnija mūsų programinės vizijos šūkis „**Ginti ir auginti**“. Neišvengiama, kad grėsmingoje dabarties situacijoje pirmiausia pabrėžiame būtinybę **gintis** – apginti valstybę, jos piliečius ir jų sukurtą pažangą. Tai ašis, ant kurios suvertos pagrindinės mūsų programinio dokumento temos. Tačiau ne mažiau svarbi yra ir antroji dalis – **auginti**. Stiprindami savo pasirengimą gintis suvokiame, kad jį užtikrinsime tik nesustodami **augti ir auginti Lietuvos visuomenės, ekonomikos, pažangos – mūsų stiprybės pamatų**.

GINTI: NEĮVEIKIAMI IŠORIŠKAI

Turime būti atsparūs ne tik atvirai karinei agresijai, bet ir lėtam bei sistemingam mūsų valstybės sekinimui per hibridinius ar nekarinius išpuolius, tokius kaip Baltarusijos diktatoriaus 2021 m. sukelta migrantų krizė, kibernetinės Rusijos atakos ar mūsų politinę sistemą bandantys destabilizuoti propagandiniai veiksmai. Turime išlaikyti ir stiprinti savo energetinę nepriklausomybę – užkirsti kelią išorinėms manipuliacijoms mūsų ekonomika ir tapti nepažeidžiamais strateginėse šalies ūkio srityse.

Daug nuveikėme tam, kad Lietuva būtų stipriau ginama, saugesnė, pasirengusi atremti karines grėsmes.

Ką nuveikėme?

Gynybos finansavimą išauginome dvigubai. Prieš kelis metus visų partijų (išskyrus LSDP) pasirašytą susitarimą iki 2030 m. padidinti gynybos finansavimą iki 2,5 proc. BVP įgyvendinome aštuoneriais metais anksčiau – jau 2022 m. antroje pusėje!

Per šią kadenciją dvigubai – nuo 1,03 mlrd. Eur (2020 m.) iki daugiau nei 2 mlrd. Eur (2024 m.) – padidinome gynybos biudžetą. Šių metų birželį pasiekėme rekordą: Lietuva gynybai skiria 3,03 proc. BVP. Esame viena iš vos šešių NATO valstybių, kurios gynybai skiria virš 3 proc. BVP.

Padidintas gynybos finansavimas leido padaryti esminį proveržį iš esmės modernizuojant Lietuvos kariuomenę bei vystant karinę infrastruktūrą. Šiuo metu vykdomė 200 infrastruktūrinių projektų, o daugybė infrastruktūros objektų jau užbaigti. Tai padeda Lietuvos kariuomenei augti, o NATO sąjungininkams – dislokuoti daugiau karių Lietuvoje.

Pasiekėme istorinį susitarimą su Vokietija dislokuoti Lietuvoje sunkiąją brigadą. Lietuvos gynybą sustiprins čia nuolat dislokuoti 5 tūkst. Vokietijos karių. Pagrindiniai brigados vienetai bus perkelti į Lietuvą 2025–2026 m., o 2027 m. bus pasiektas pilnas operacinis pajėgumas.

Daug politinės energijos pareikalavo ir kitas priimtas lemiamas sprendimas – **Lietuvos kariuomenėje sukurti sausumos pėstininkų sunkiąją diviziją.**

Mūsų raginimu 2023 m. patvirtinti **naujieji NATO gynybos planai, kurie įtvirtino kokybiškai kitokią Lietuvos gynimo strategiją.** Atsisakyta senųjų NATO gynybos planų įsileisti priešą į dalį teritorijos, kad vėliau sutelkus pajėgas jis būtų išstumtas. Naujieji gynybos planai įpareigoja **ginti kiekvieną šalies pilietį ir kiekvieną NATO teritorijos centimetrą** – ginti proaktyviai, nelaukti plataus masto invazijos ir ryžtingų karinių veiksmų imtis dar tada, kai kritinė karinė grėsmė tik bręsta.

Į Lietuvą atvedėme Vokietijos karinės pramonės milžinę „Rheinmetall“. Mūsų pastangomis į Lietuvą įžengusi „Rheinmetall“ į amunicijos gamyklą Lietuvoje investuos daugiau nei 180 mln. Eur. Dar svarbiau tai, kad ji sustiprins Lietuvos saugumą – „Rheinmetall“ amunicijos gamykla padės Lietuvos kariuomenei užsitikrinti **nuolatinę prieigą prie būtiniausių ginklų ir šaudmenų.**

Išauginame ir sustiprinome Lietuvos šaulių sąjungą, šiuo metu vienijančią net 14 tūkst. narių. Lietuvos šaulių sąjunga tapo efektyviu gynybinės galios ramsčiu, leidžiančiu vis daugiau Lietuvos piliečių aktyviai įsitraukti į šalies gynybą ir padėti kariuomenei. **Lietuvos šaulių sąjungos biudžetą išauginame beveik 7 kartus.** Per mūsų Vyriausybės kadenciją Lietuvos šaulių sąjungos biudžetas išaugo nuo 2,2 mln. Eur (2021 m.) iki 13,6 mln. Eur (2024 m.).

Sukūrėme visiškai naują pilietinio pasipriešinimo strategiją. Pilietiškumo ir gynybos įgūdžių kursą 2023 m. lankė 8337 Lietuvos devintų klasių moksleiviai (397 klasės), o nuo kitų mokslo metų jis bus privalomas visiems devintokams. KAM pilietinio pasipriešinimo kursus išklause jau 40 tūkst. žmonių. Netrukus bus parengtas ir išleistas „Pilietinio pasipriešinimo vadovas“. Gretai bus sukurta programėlė, kuri piliečiams teiks visą reikiamą informaciją apie šalies gynybą, pilietinį pasipriešinimą ir elgesį karo metu.

Įgyvendiname vieną esminių visuotinės gynybos aspektų – **komendantūrų** iniciatyvą. Jos visuomenei leis dar plačiau įsitraukti į krašto gynybą.

Per rekordiškai trumpą laiką pastatėme Lietuvą saugančią sieną – 550 km ilgio fizinį barjerą nuo Baltarusijos. 2021 m. vasarą autoritarinis Minsko režimas, keršydamas už principingą Lietuvos laikyseną bei paramą demokratijai Baltarusijoje, atgabeno dešimtis tūkstančių nelegalių migrantų ir pradėjo šimtais, o vėliau ir tūkstančiais, „stumti“ juos per sieną į Lietuvos teritoriją. Tada atrodė, kad Lietuva gali tapti „pereinamu kiemu“ nevaldomiems nelegalios migracijos srautams, kaip iki tol nutiko ne vienoje ES šalyje. Tačiau Baltarusijos režimo sukeltą nelegalios migracijos krizę įveikėme sėkmingai ir Lietuva išvengė nevaldomo migrantų antplūdžio. Aktyvios diplomatijos dėka absoliučią daugumą į Lietuvą sugebėjusių prasmukti migrantų išsiuntėme atgal į jų tėvynes.

Isteigėme Nacionalinį krizių valdymo centrą ir sustiprinome valstybės gebėjimą reaguoti į krizes. Tai profesionali operacinio lygmens institucija, skirta krizių bei ekstremalių situacijų valdymui. Centras 24/7 stebi galimas grėsmes, įvertina pažeidžiamumus ir galimą jų poveikį. Remdamasis realaus laiko duomenimis bei naujausiais techniniais sprendimais jis leidžia taikyti veiksmingiausias priemones, kad būtų išvengta kritinių ir ekstremalių situacijų. O jei krizė kiltų – operatyviai į ją reaguoti, imtis tinkamų veiksmų situacijai suvaldyti ir minimizuoti neigiamas pasekmes.

Pasiekėme visišką nepriklausomybę nuo Rusijos energetinių resursų. Viena svarbiausių pergalių – „trijų nulių zona“ rusiškų energetinių išteklių importui: 0 rusiškų dujų, 0 rusiškos naftos, 0 rusiškos elektros Lietuvos energetikos sistemoje. 2022 m. balandį Lietuva pirmoji Europoje visiškai atsisakė rusiškų dujų bei naftos importo, o tų pačių metų gegužę nustojo iš Rusijos importuoti ir elektrą.

Užtikrinome Astravo AE blokadą: pasiekėme susitarimą su Latvija, Estija ir Europos Komisija ir pasirūpinome, kad nesaugia Astravo AE gaminama elektra nebūtų prekiaujama Lietuvos elektros rinkoje. Taip iš esmės sugriovėme Baltarusijos planus finansiškai pelnytis iš Lietuvai grėsmę keliančios, šalia mūsų sienos esančios atominės elektrinės.

Lietuvos iniciatyva pasiekėme neeilinį Baltijos šalių vadovų susitarimą: **sinchronizacija su kontinentinės Europos elektros tinklais** (ir atsijungimas nuo rusiško BRELL tinklo) **paankstintas dvejais metais** (2025 m. vasarį vietoje 2027 m.). **Lietuva jau 2027 m. galės pati užsitikrinti reikalingą elektros kiekį** (anksčiau planuota tai padaryti 2030 m.).

Ką dar turime padaryti?

MŪSŲ SIEKIS – „TVIRTOVĖ LIETUVA“

Krašto gynyboje pamatinis mūsų tikslas yra vienas: kariniu požiūriu Lietuva turi tapti ašaka, kuria paspringtų bet koks agresorius. Tai galime padaryti:

- Pasitelkę efektyvią krašto gynybos sistemą, į kurią būtų įtrauktas kiekvienas Lietuvos pilietis – motyvuotas, apmokytas ir žinantis, ką turi daryti grėsmės akivaizdoje.
- Kurdami šiuolaikišką, technologiškai pažangią gynybos pramonę, kuri taps neatsiejama valstybės gynybos politikos dalimi.
- Per aktyvią ir įžvalgią užsienio politiką, stiprindami ryšius su sąjungininkais ir drauge plėtodami bendras gynybos iniciatyvas.

Krašto gynybai sustiprinti būtinus žingsnius sistemingai išdėstėme veiksmų plane „Daugiau galimybių apginti Lietuvą“. Čia koncentruotai apibendriname pamatines jo nuostatas.

SUKURSIME EFEKTYVIĄ KRAŠTO GYNYBOS SISTEMĄ

STRATEGINIAI SUSITARIMAI, KRIZIŲ VALDYMAS IR PREVENCIJA

Vertindami Rusijos karo prieš Ukrainą pamokas, **nuolat atnaujinsime Nacionalinio saugumo strategiją** ir sieksime visų politinių partijų susitarimo dėl gynybos stiprinimo. Kruopščiai peržiūrėsime ir atsisakysime tų galiojančių tarptautinių dokumentų (konvencijų), kurie šiandien riboja Lietuvos gynybinių pajėgumų didinimą.

Parengsime ilgalaikę karinės paramos Ukrainai strategiją, numatančią dabartinę paramos lygį išlaikyti artimiausius keletą metų (bent iki 2026 m.).

Toliau stiprinsime krizių valdymą ir prevenciją. Garantuosime efektyvią lyderystę – tam toliau kursime bei įgalinsime aiškia krizių ir ekstremaliųjų situacijų valdymo institucinę struktūrą bei atsakomybių paskirstymą tarp nacionalinės valdžios, savivaldybių, verslo, nevyriausybinių organizacijų, piliečių ir valstybės tarptautinių partnerių visais krizių valdymo lygmenimis ir etapais. Plėtosime valstybės gebėjimą sistemiskai mokytis iš patiriamų krizių ir ekstremaliųjų situacijų.

Užtikrinsime kritinių išteklių rezervą. Nuolat peržiūrėsime valstybės rezervo sudarymo principus ir užtikrinsime pakankamą visų rūšių kritinių išteklių (maisto, vandens, kuro, energetinių išteklių, sveikatos apsaugos priemonių, žaliavų ir kt.) atsargų finansavimą bei efektyvų administravimą. Pasirūpinsime, kad jos būtų veiksmingai tiekiamos krizės ar ekstremaliosios situacijos atveju – didinsime tarnybų pasirengimą veikti labiausiai tikėtinais ir didžiausią žalą galinčiais padaryti scenarijais.

EFEKTYVI KRAŠTO GYNYBOS SISTEMA

Sukursime **sausumos pėstininkų diviziją** Lietuvos kariuomenėje ir integruosime ją kaip nacionalinį struktūrinį elementą bendroje NATO karinių pajėgumų hierarchijoje – įtrauksime ją į regioninius gynybos planus ir užtikrinsime efektyvų vadovavimą ir valdymą NATO lygmeniu.

Sieną pastatėme – dabar ją sustiprinsime iki gynybos linijos. Pasienyje su Baltarusija ir Rusijos valdoma Kaliningrado sritimi skubiai įrengsime kontrmobilumo priemones, kurios taps integralia šalies gynybos dalimi. Jų įrengimą koordinuosime su Latvija, Estija ir Lenkija, kad išvien sukurtume bendrą Baltijos gynybos nuo agresijos liniją. Užtikrinsime didžiųjų miestų ir gyvybinių objektų gynybą nuo oro grėsmių.

Vadovaudamiesi Suomijos pavyzdžiu **į naują lygį kilstelsime kariuomenės rezervą.** Skirsime daugiau dienų įgūdžiams atnaujinti, numatysime ilgesnį tarnybos rezerve laiką (kariams – iki 50 m. amžiaus, karininkams ir puskarininkiams – iki 60 m. amžiaus). Aktyviojo rezervo karius aprūpinsime ekipuote ir individualia ginkluote, įsigysime papildomą ginkluotę bei karinę įrangą.

Vidaus reikalų sistemos tarnybos (VSAT, VST, VAT) karo padėties metu bus pasirengusios tapti ginkluotųjų pajėgų dalimi. Sustiprinsime jų karinio aprūpinimo standartą ir pasirengimą atremti hibridines bei nekonvencines grėsmes (ypač neutralizuojant grėsmes, kurioms netaikomas 5 NATO straipsnis).

Sukursime stiprius Lietuvos teritorinės gynybos pajėgumus ir, **remdamiesi Ukrainos pavyzdžiu, pakeisime teritorinės gynybos struktūrą.** Iš konvencinei teritorinei gynybai skirtų esamų KASP pajėgų (kurias dar labiau plėsimė ir stiprinsime), kariuomenės rezervo, šaulių ir kraštą ginti pasiryžusių piliečių galutinai suformuosime teritorines savigynos **karo komendantūras.** Karo metu jos remtų kariuomenę ir palaikytų kritines civilines funkcijas, o taikos metu stiprintų pasirengimą visuotinei krašto gynybai.

VISOS VISUOMENĖS ĮTRAUKIMAS Į KRAŠTO GYNYBĄ

Rengiantis įgyvendinti **sprendimą dėl visuotinio šaukimo įvedimo,** peržiūrėsime ir pritaikysime kariuomenės struktūrą bei paruošime tam reikalingą infrastruktūrą. Tuo pačiu suplanuosime papildomus ginkluotės, karinės įrangos, technikos bei amunicijos pirkimus papildomiems daliniams. Peržiūrėsime šauktinių rengimo programas, kad tarnybos laikas būtų maksimaliai išnaudojamas įgyti įvairiapuses žinias ir šalies gynybai reikalingus įgūdžius. Skatinsime jaunimą rinktis kario profesiją.

Toliau stiprinsime Lietuvos šaulių sąjungą, jos gebėjimą įsijungti į gyvybiškai svarbių valstybės funkcijų užtikrinimą mobilizacijos ir karo metu. Tęsime Lietuvos šaulių sąjungos pajėgumų (tiek kinetinių, tiek nekinetinių) integravimą į Lietuvos gynybos planus.

Sukursime ir išplėtosime alternatyvios karinės tarnybos sistemą, kuri įvairiomis formomis į krašto gynybą įtrauks dar daugiau visuomenės narių. Taip sustiprinsime valstybės saugumui tarnauti pasirengusių piliečių gretas.

Siekiant stiprinti pasirengimą visuotinei gynybai, plėsti tam reikalingus piliečių įgūdžius ir sistemingai rengti dronų valdymo operatorius kariuomenei, **jau nuo 2024 m. rudens Lietuvos gyventojus kviesime mokytis valdyti dronus.** Prie Lietuvos karo akademijos steigiamas Bepiločių orlaivių kompetencijų centras leis bent tūkstančiui gyventojų per metus baigti bepiločių orlaivių valdymo kursus. Prisidėti prie piliečių rengimo visuotinei gynybai ir piliečių įgūdžių stiprinimo

bepiločių orlaivių valdymo srityje per valstybės finansuojamus konkursus pakviesime ir nevyriausybinės organizacijas.

Vadovaudamiesi sėkmingu Suomijos pavyzdžiu **sukursime mokymų programą, kuri piliečius savanorius parengs civiliniam pasipriešinimui karo atveju**. Ugdymo įstaigose ir socialines-pilietines veiklas įtrauksime gynybinių, atsparumo ir kovos su dezinformacija įgūdžių stiprinimą. Šiuos įgūdžius perteikiančias mokymo programas integruosime į suaugusių mokymosi platformas. Kiekvienuose namuose turės atsirasti žinytai su svarbiausia informacija, kaip elgtis ekstremalių situacijų metu.

KURSIME ŠIUOLAIKIŠKĄ, TECHNOLOGIŠKAI PAŽANGIĄ GYNYBOS PRAMONĘ

Remiantis karo Ukrainoje pamokomis, sukursime **savo dronų pajėgas ir taip sustiprinsime šalies gynybinius pajėgumus bei atgrasymą**. Bepiločius orlaivius ir Lietuvos kariuomenę integruosime tiek įsigiję iš esamų tiekėjų, tiek ir pagaminę Lietuvoje. Tam **šalyje pilnai išvystysime bepiločių orlaivių ekosistemą**: nuo tyrimų ir inovacijų iki pramonės, gamybos, testavimo bei kompetencijų ugdymo. Taip pat bus sukurtas jūrinių dronų parkas.

Bus stiprinamas Lietuvos šaulių sąjungos bepiločių orlaivių pajėgumų vystymas. 2024–2026 m. Lietuvos šaulių sąjungai paskirti 3,1 mln. Eur dronų ir kovos su dronais sistemų įsigijimui. Bus formuojami bepiločių orlaivių vienetai, vykdomas operatorių rengimas, plėtojamas bepiločių orlaivių konstravimas.

Pradėjome keisti ir toliau keisime požiūrį į **gynybos pramonę** – ji turi tapti neatsiejama valstybės gynybos politikos dalimi.

Apjungsime krašto apsaugos sistemos ir Inovacijų agentūros pastangas skatinti gynybos inovacijas. Bus finansuojamas technologijų vystymas, testuojami prototipai, remiamas įmonių prisistatymas tarptautinėse ginkluotės parodose ir kituose renginiuose, teikiama ekspertinė nuomonė. Taip pasieksime proveržį lietuviškų gynybos inovacijų kūrime, o gynybos pramonė ir inovacijos taps nauja Lietuvos proveržio sritimi. Technologijoms imli, nuolat tobulėjanti gynybos pramonė taps vienu iš modernios, dinamiškos, inovatyvios ekonomikos augimo variklių, skatinančių inovacijų ekosistemos plėtojimą ir pasaulinio lygio mokslo kūrimą.

Gynybai reikalingų technologijų kūrimas, pajėgumų vystymas Lietuvoje ir įsigijimai iš šalies pramonės leis efektyvinti būtiną paramą Ukrainai, besiginančiai nuo Rusijos karinės agresijos, ir padės tenkinti skubius Ukrainos kariuomenės poreikius. Bus sukurta dronų vystymo ir gamybos programa Lietuvos pramonei, iš kurios Lietuvos dronai keliaus tiesiai į Ukrainą.

Sudarysime prielaidas ir sukursime finansines paskatas operatyviai steigti bendras gynybos pramonės įmones su Ukrainos gamintojais, sukaupusiais unikalią patirties karo frontuose. Tai padės kurti inovatyvios karo pramonės pajėgumus. Taip stiprinsime ir savo pačių saugumą: bepiločių orlaivių bei kitų šiuolaikinių ginklų sistemų gamyba kartu su Ukrainos įmonėmis ne tik stiprins Ukrainos gynybinę galią, bet ir leis išbandyti Lietuvoje gaminamos ginkluotės technologijas mūšio lauke, lanksčiau taikyti inovacijas – taip Lietuvoje bus kuriami pajėgumai, neatsiliekančios nuo naujausių gynybos pramonės tendencijų. Užkursime dinamišką ginkluotės tiekimo ir atnaujinimo „konvejerį“ – pagamintą ginkluotę perdavus Ukrainai, ji bus naudojama ir testuojama, todėl suteiks impulsą tolesnėms inovacijoms.

ĮGYVENDINSIME AKTYVIĄ IR ĮŽVALGIĄ UŽSIENIO POLITIKĄ

Išnaudosime naujas galimybes už mums įprasto regiono ribų, telkdami mums vertybiškai priimtinius partnerius Indijos ir Ramiojo vandenynų regione. Dabar – kai itin išryškėjo grėsmė, kurią visų saugumui kelia demokratiniam grasinanti totalitarinė Kinija – Lietuvos sprendimai stiprinti santykius su Taivanu ir pirmiesiems tarp ES šalių drauge su JAV kurti strategiją dėl bendro veikimo Indijos ir Ramiojo vandenyno regione atrodo itin toliaregiški. Ir toliau plėtosime technologinius, ekonominius bei politinius ryšius su demokratinėmis šio regiono šalimis, kurios kartu su JAV yra inovatyviausios ir konkurencingiausios pasaulyje.

Nuosekliai ir atkakliai palaikysime vertybėmis grįstą pasaulio tvarką, kurioje tokios valstybės kaip Lietuva gali būti ne tik didžiųjų galių politikos objektai bei įrankiai, bet ir savarankiškai dalyvauti formuojant pasaulio politiką kaip orūs ir suverenūs subjektai. Iš čia kyla mūsų nepajudinamas įsipareigojimas laisvės, demokratijos, teisės viršenybės vertybėms bei parama už jas kovojantiems visame pasaulyje.

Įtvirtinsime Vilnių kaip laisvės sostinę. Jis apjungtų ne tik mūsų regiono bei Vakarų, bet ir likusio laisvo pasaulio pastangas ne tik ginti laisvę, demokratiją, suverenumą bei teritorinį integralumą, bet ir kurti aukščiausią pridėtinę vertę mūsų ekonomikai, kurios negalėtų įveikti jokios labiau ekonomiškai ir kitaip atsilikusios autokratinės šalys ar jų naujieji aljansai.

Sieksime, kad Ukraina taptų ES ir NATO nare iki 2029 m. Didžiulis Lietuvos ir bendraminčių šalių užsienio politikos pasiekimas – 2023 m. Ukrainai ir Moldovai suteiktas ES kandidačių statusas. Šiame kontekste gerai pasiruošime Lietuvos pirmininkavimui ES 2027 m., kuomet derybose dėl Ukrainos ir Moldovos narystės ES turi įvykti esminis lūžis. Prieš tai Ukraina turi būti galutinai pakviesta į NATO. Tai ne tik užkardys imperialistinę Rusijos agresiją mūsų regione, bet ir sukurs ilgalaikę taiką Europoje, užtikrins mūsų saugumą ir ženkliai padidins mūsų regiono politinį bei institucinį svorį Briuselyje.

Būsime tarp priešakinių valstybių, remiančių iniciatyvą, kad visos NATO šalys suteiktų Ukrainai ne mažesnę nei 0,25 proc. savo BVP karinę paramą Ukrainai. Tik transformacija Rytų Europoje ir Rusijos karinis pralaimėjimas gali atverti langą pozityvioms permainingoms pačioje Rusijoje bei sukurti prielaidas tikrai tvariai taikai Europoje, o ne taikai „pagal Putiną“. Būtent tvarios taikos siekti ir į ją investuoti turi Europa bei visas laisvasis pasaulis. Išvien su bendraminčiais stengsimės įtikinti partnerius Vakaruose nebijoti Ukrainos pergalės ir Putino režimo griūties, kuriai ji sudarytų sąlygas.

Sieksime stiprinti Europos Sąjungos ir NATO sprendimų priėmimą. Saugosime jį nuo Rusijos ir kitų autoritarinių režimų „penktosios kolonos“ ir ribosime šių blokų vertybėms priešišku įtakos agentų (kaip Orbano Vengrija) veiksmumą.

Dirbsime, kad užtikrintume nesutrikdomas tiekimo grandines. Taip išsivaduosime nuo galimos reikšmingos autoritarinių režimų įtakos mūsų ekonomikai. Toliau diversifikuosime eksporto rinkas ir užsitikrinsime saugų apsirūpinimą maistu bei kitais gyvybiniais ištekliais.

Su partneriais kursime demokratijų ekonominės tarpusavio pagalbos sistemą (ekonominę 5 straipsnį). Darysime viską, kad Europos Sąjunga įgytų ekonominio spaudimo užkardymo įrankius ir įvestų investicijų stebėsenos sistemą, kuri leistų išvengti priešišku valstybių prasisakverbimo bei įtakos.

Toliau visapusiškai **stiprinsime dvišalius ir daugiašalius politinius, ekonominius, kultūrinius ryšius su stipriausiomis transatlantinio Aljanso valstybėmis – JAV, Vokietija, Lenkija** – bei kitomis savo laisvę ir demokratiją geriausiai mokančiomis ginti valstybėmis, tarptautinėmis organizacijomis, institucijomis ar tautomis, kurios kartu su mumis kovoja prieš pasaulyje įsitvirtinusių agresyvių autokratinių šalių Blogio ašį.

AUGINTI: STIPRŪS VIDUMI

Lietuvos vidinės stiprybės pamatas – visuomenės ir valstybės **atsparumas bei pažanga**. Tam būtina sutelkta, bendrų vertybių ir stiprios tapatybės siejama **visuomenė**; stipri, dinamiška, inovatyvi, aplinką tausojanti ir socialinę gerovę auginanti **ekonomika**; skaidrus ir teisingas, veiksmingas, strategiškas, tvarią ateities perspektyvą įgyvendinantis, reikiama ištekliais pagrįstas **valstybės valdymas**.

Vidaus politikoje akcentuojame tris esmines programines kryptis:

- Pasirūpinti, kad **augtų išsilavinusi, solidari, teisinga, pasiturinti visuomenė** su stiprėjančiomis bendruomenėmis, atsakinga savivalda, gyvybinga ir unikalia kultūra.
- Tęsti pradėtus **naujos kartos Lietuvos stiprinimo darbus**, atsakingai, skaidriai, išmintingai atnaujinant ir suteikiant daugiau jėgos viešajam sektoriui bei inovatyviai, aplinką tausojančiai ekonomikai.
- Kompleksiškai **išnaudoti sinergiją tarp valstybės gynybinio potencialo didinimo ir visuomenės potencialo** – būtinybė gintis gali ir turi atskleisti naujas galimybes.

RŪPINIMASIS ŽMOGUMI: SOCIALINĖ POLITIKA, ŠVIETIMAS, SVEIKATOS APSAUGA

1. AUGINSIME SOLIDARIĄ VISUOMENĘ, KURIOJE NĖRA PAMIRŠTŲ ŽMONIŲ

Ką ginsime? Per ketverius metus pasiekėme tikrai daug. Neatsitiktinai per šią kadenciją pirmą kartą nuo Nepriklausomybės atkūrimo į Lietuvą grįžo daugiau žmonių negu išvažiavo. Išaugo tiek dirbančiųjų, tiek pažeidžiamiausių visuomenės grupių pajamos, užtikrintas istoriškai didžiausias pensijų augimas. Įgyvendinta negalios reforma: ji žmonėms su negalia sudaro platesnes galimybes aktyviai įsitraukti į darbo rinką, o darbdaviams suteikia reikiamą pagalbą tokius žmones įdarbinant ar išlaikant jų darbo vietą. Įvedus smurto orderį patiriantiems smurtą teikiama skubi pagalba, apsauga ir paslaugos. Šie pasiekimai remiasi empatiškos bei išmanios socialinės apsaugos principais, kuriuos ir toliau ginsime.

Ką auginsime? Ateinančią kadenciją investuosime į šeimas kaip į svarbiausią visuomenės elementą. Plėtosime socialinės apsaugos sistemą, kuri užtikrins visų visuomenės narių orumą. Kursime teisingumu grįstą visuomenę ir konkrečiomis, kryptingomis priemonėmis mažinsime skurdo lygį. Turime visas sąlygas tam, kad Lietuva vėl sparčiau augtų ir taptų 3 milijonų šalimi – pirmiausia, gausėjančių šeimų ir iš užsienio grįžtančių išeivių dėka.

Svarbiausi mūsų prioritetai būsime kadencijai:

1.1. Mažinsime skurdą ir pajamų nelygybę. Toliau nuosekliai auginsime žmonių pajamas – atlyginimų, pensijų, išmokų kėlimas palies tiek dirbančiuosius, tiek ir pažeidžiamiausius visuomenės grupes. Vykdydysime socialinę politiką, grindžiamą principu „nė vieno Lietuvos žmogaus nepalikti už borto“ – tam inovatyviais bei veiksmingais būdais didinsime įsitraukimą į darbo rinką, sieksime mobilizuoti ir maksimalizuoti turimus žmogiškuosius išteklius. Pagrindinis tikslas – suburti koaliciją, kuri pajėgtų pagaliau įgyvendinti Europos Komisijos metai iš metų teikiamas rekomendacijas pajamų nelygybės ir skurdo mažinimo srityje.

1.2. Užtikrinsime palankias sąlygas kurti šeimas ir auginti vaikus. Gerinsime paslaugų šeimoms prieinamumą ir kursime šeimai palankią paslaugų infrastruktūrą. Atliepsime individualius šeimų poreikius, daugiau dėmesio skirsime daugiavaikėms šeimoms ir šeimoms su individualių poreikių turinčiais vaikais. Šeimos gaus kompleksinę paramą bei prevencinę pagalbą, apimančią ne tik materialinių poreikių tenkinimą, bet ir socialinių įgūdžių ugdymą bei rūpinimąsi psichologine gerove. Tokia parama ir pagalba stiprins šeimas, padės joms jaustis saugiai ir užtikrintai. Sudarysime geresnes sąlygas auginti vaikus didindami darželių prieinamumą. Toliau visapusiškai gerinsime sąlygas šeimos ir darbo įsipareigojimų derinimui.

1.3. Auginsime oraus gyvenimo standartus brandžiausiems visuomenės nariams. Toliau ne tik nuosekliai didinsime pensijas, bet lygia greta gerinsime sąlygas didėjančiam vyresnio amžiaus gyventojų užimtumui ir aktyvumui. Ir toliau mažinsime stigmatas dėl brandžiausių visuomenės narių dalyvavimo darbo rinkoje, švietimo sistemoje (trečiojo amžiaus universitetuose) bei aktyvaus įsitraukimo į bendruomenių veiklą.

2. AUGINSIME IŠSILAVINUSIĄ VISUOMENĘ

Ką ginsime? Per ketverius metus investicijos į švietimą išaugo 53 proc. (nuo 2582,4 mln. Eur 2020 m. iki 3942 mln. Eur 2024 m.), mokytojų darbo užmokesčio fondas padidėjo 70 proc., akademinį darbuotojų – 80 proc., mokslo finansavimas išaugo 2,4 karto, o parama įtraukiam ugdymui – dvigubai. Sustiprintas mokyklų tinklas, panaikintos jungtinės klasės, auga norinčių studijuoti pedagogiką skaičiai. Mokyklose startavo Gyvenimo įgūdžių programa, įgyvendinama nacionalinė ugdymo mokslų programa, atidarytas EdTech centras bei STEAM ugdymo centrai regionuose. Pradėjome finansuoti papildomas konsultacijas mokiniams, kuriems sunkiau sekasi, mokyklose pradėjo dirbti karjeros specialistai.

Ką auginsime? Atnaujintą, žmogui tarnaujančią švietimo politiką, kuri puoselėja integralią ir atvirą ugdymo sistemą. Laisvai demokratinei visuomenei būtina asmens charakterį, sveiką savivertę, kūrybiškumą, kritinį mąstymą, gebėjimus ir įgūdžius, reikalingus jaunam žmogui tam, kad atrastų savo vietą kintančiame pasaulyje ir jame klestėtų. Patriotiškumo, pilietiškumo ugdymas ir pasirengimas gyvenimui taps neatsiejama bendrojo ugdymo sistemos dalimi. Mokytojo kelią rinksis gambiausi jaunuoliai, kurie trokšta dalintis žiniomis ir tapti pavyzdžiu mokiniams. Didinsime mokytojo profesijos patrauklumą, grindžiamą tiek orių atlyginimu, tiek autoritetu visuomenėje.

Svarbiausi mūsų prioritetai būsimai kadencijai:

2.1. Auginsime mokytojo profesijos patrauklumą. Įgyvendinsime kompleksinę mokytojo profesijos reputacijos kėlimo programą: užtikrinsime orią, patogią ir įgalinančią mokytojo darbo aplinką, kuri galės konkuruoti su patraukliausių Lietuvos darbdavių siūlomomis darbo sąlygomis. Ypač daug dėmesio skirsime mokytojų darbo sąlygoms bei kultūrai ir jų emocinei sveikatai.

Mokytojams bus įrengtos poilsio erdvės, sudarytos kuo geresnės sąlygos tobulinti žinias ir kompetencijas. Suteiksime mokytojo darbui būtinas pažangiausias priemones ir infrastruktūrą. Svarbiausia – nuosekliai kelsime atlyginimą, kad mokytojo profesija atsidurtų tarp patraukliausių rinkoje.

2.2. Ugdysime kūrybingas, atviras, atsakingas asmenybes. Tęsime ir tobulinsime pradėtą Tūkstantmečio mokyklų programą, kuri kiekvienam Lietuvos mokiniui, kad ir kur jis gyventų, suteiks prieigą prie aukščiausios kokybės, pažangiausio išsilavinimo. Skatinsime mokyklas bendradarbiauti, o regionuose – jungtis į daugiafunkcinius tinklus. Taip formuosime gerai aprūpintus, turtingus ugdymo centrus, kuriuose kiekvienas mokinys gaus jam pritaikytą patirtinį ugdymą ir galės tobulinti individualias kompetencijas, reikalingas sparčiai besikeičiančiame pasaulyje. Ugdymo procesas mokyklose išeis už klasės ribų – skatinsime mokytojus pasitelkti ekspertines organizacijas ir neformalaus ugdymo veiklas mokinių kompetencijoms ugdyti. Toliau tobulinsime egzaminų sistemą: turime pradėti matuoti tai, ko mokome, o ne mokyti to, ką gebame pamatuoti. Pasiekimų vertinimai nesirems lyginimu su kitais, o padės atskleisti kiekvieno mokinio unikalumą ir talentus. Skatinsime pedagoginę praktiką, kuri mažins pažymių ir kitų kiekybinių matavimų svarbą.

2.3. Plėtosime pažangiausių mokslinių tyrimų infrastruktūrą. Skatinsime aukštąsias mokyklas dinamiškai atliepti ekonomikos poreikius bei vykdyti fundamentinius ir taikomuosius tyrimus, kurie taps būsimų Lietuvos proveržio sričių pagrindu. Jau šiandien investicijos į mokslą sparčiai auga – padėsime aukštosioms mokykloms plėtoti pažangiausių mokslinių tyrimų infrastruktūrą. Toliau nuosekliai didinsime mokslininkų atlyginimus. Aukštąsias mokyklas skatinsime siūlyti lanksčias ir įvairiapusiškas suaugusių asmenų tobulėjimui ir perkvalifikavimui skirtas programas – nuolatinis mokymasis turi tapti neatsiejama kiekvieno žmogaus gyvenimo dalimi.

3. AUGINSIME SVEIKO GYVENIMO TRUKMĘ

Ką ginsime? Žmonių teisę kiek įmanoma ilgiau išlikti sveikiems, o susirgus – gauti kokybiškas jiems tinkamas paslaugas kuo arčiau ir greičiau. Ginsime darbuotojus (gydytojus, rezidentus, slaugytojus ir kitus), kurie pasiaukojančiai dirba sveikatos apsaugos sistemoje. Ginsime ir visą sistemą, kuri lemia valstybės sveikatą. Visiems prieinama, patogi, išmani ir aukščiausios kokybės standartus atitinkanti sveikatos apsaugos sistema – būtina orios, gyvybingos, darbingos ir klestinčios visuomenės sąlyga.

Ką auginsime? Tęsime būtinas reformas: sveikatos priežiūros institucijų tinklo, greitosios medicinos, ilgalaikės priežiūros ir kitas, kurios gerins paslaugų kokybę ir priartins gydytojų pagalbą arčiau kiekvienos šeimos namų. Gerinsime medikų darbo sąlygas, psichologinę darbo aplinką, užtikrinsime aukštesnę teikiamų sveikatos paslaugų kokybę.

Svarbiausi mūsų prioritetai ateinančiai kadencijai:

3.1. Individualizuosime medicinines paslaugas. Gerinsime sveikatos priežiūros prieinamumą, įgyvendindami į individualų pacientą ir jo problemą taikliai orientuotų paslaugų modelį. Toliau kursime efektyvią viešąją sveikatos apsaugos sistemą su gyventojų poreikius atitinkančių gydymo įstaigų tinklu ir paslaugomis kuo arčiau namų. Plėsimė ambulatorinių paslaugų apimtį ir gerinsime jų prieinamumą, plėtosime pacientų pavėžėjimą – taip sumažinsime gyventojų asmenines išlaidas gydymui, o sveikatos paslaugos ir gydymo įstaigos žmonėms taps žymiai lengviau pasiekiamos.

Stengsimės daugiau gyventojų įtraukti į prevencines programas. Formuodami aktyvią, sveiką, ilgą ir ilgaamžę visuomenę atsižvelgsime į besikeičiančią šalies demografinę situaciją bei visuomenės poreikius.

3.2. Auginsime geras sąlygas medikų darbui. Medicinos darbuotojai – vienas svarbiausių veiksmų, lemiančių sveikatos priežiūros paslaugų kokybę. Todėl ir toliau racionalizuosime procesus, išskirtinį dėmesį teiksime darbo krūvių optimizavimui, kompetencijų persikirstymui bei naujų pareigybių įtraukimui į paslaugų teikimą, sistemos efektyvinimui ir skaitmeninių paslaugų plėtrai. Užtikrinsime geresnes darbo sąlygas medikams – visi Lietuvos sveikatos priežiūros specialistai yra nusipelnę komfortiško darbo sąlygų ir oraus atlygio už darbą.

3.3. Augs visuomenės emocinė sveikata. Kursime emociškai sveikesnę ir laimingesnę visuomenę – užtikrinsime psichologinės pagalbos plėtrą bei didesnę jos prieinamumą, platesnę savižudybių prevencijos priemonių diegimą. Puoselėdami žmogaus teises ir orų visų žmonių sambūvį visuomenėje, mažinsime asmenų stigmatizaciją ir diskriminacijos atvejus. Kartu skatinsime psichikos sveikatos puoselėjimą darbo vietose bei mokymosi įstaigose – įpareigosime darbdavius imtis priemonių identifikuoti stresą, psichologinius bei socialinius pavojus darbe ir juos mažinti.

RŪPINIMASIS APLINKA: KULTŪRINĖ APLINKA, ŠVARI GAMTA, KAIMO IR MIESTO DERMĖ

4. AUGINSIME VISIEMS PRIEINAMĄ, LAISVĄ IR DEMOKRATIŠKĄ NACIONALINĖS KULTŪROS ERDVĘ

Ką ginsime? Laisvą, demokratišką, gyvybingą kultūrinę erdvę. Tęsime pradėtus kultūros sektoriaus demokratizavimo ir kūrybinės ekonomikos kūrimo procesus. Užtikrinsime kultūrinio gyvenimo klestėjimą, kuris būtinas tam, kad gyvuotų laisva bendrų vertybių ir tapatybės siejama visuomenė. Klestinčią kultūrą matome kaip esminę sąlygą tvirtai mūsų tapatybei palaikyti ir tarpusavio susikalbėjimo galimybėms plėsti – be jų neįmanoma rasti sutarimo dėl bendrojo gėrio ir tvirtesnio politinės bendruomenės gyvenimo pagrindų.

Ką auginsime? Žmonių sąmoningumą ir kasdienį dalyvavimą kultūriniame gyvenime. Užtikrinsime žiniasklaidos laisvę, kovosime su dezinformacija bei remsime objektyvų ir kokybišką Lietuvos medijų turinį. Istorinė atmintis – žinojimas, iš kur atėjai ir kas esi – stiprina tapatybę ir ugdo atsparumą. Todėl objektyvus, mūsų vertybėms ištikimas istorinės atminties bei paveldo puoselėjimas padės perteikti laisvės vertės suvokimą jaunajai kartai ir formuoti jos vertybes. Auginsime sveiką patriotizmą, grįstą pasididžiavimu savo valstybe bei Lietuvos kultūrinės ir istorinės įvairovės suvokimu.

Svarbiausi mūsų prioritetai ateinančiai kadencijai:

4.1. Išauginsime atvirą, demokratišką ir žmogų lavinančią viešąją erdvę. Investuosime į kokybišką turinį regioninėse ir nacionalinėse medijose, taip pat ir į žiniasklaidą tautinių mažumų kalbomis, tiriamąją žurnalistiką bei medijų raštingumą. Skatindami skaitmeninę periodinių leidinių transformaciją bei remdami leidėjų veiklą išspręsime prenumeratos pristatymo problemas. Dalį skaitmeninių paslaugų mokesčio nukreipsime į Lietuvos medijas ir taip kompensuosime Lietuvos medijų sektoriaus pajamų iš reklamos praradimą. Kursime skaidrią bei nešališką, nuo politinės įtakos nepriklausomą visuomenės informavimo aplinką. Palaipsniui viešojo sektoriaus subjektų rengiamų viešinimo kampanijų įgyvendinimą perduosime Medijų rėmimo fondui.

4.2. Toliau auginsime kultūros prieinamumą visoje Lietuvoje. Jį pasitelkę stiprinsime bendruomenes, spręsimė emocinės sveikatos, vienatvės, tarpusavio susikalbėjimo, tautinių mažumų ir diasporos, paveldo išsaugojimo bei aktualizavimo klausimus. Kad padidintume kultūros paslaugų prieinamumą, skatinsime kultūros įstaigų ir kūrėjų veiklą regionuose. Užtikrinsime, kad profesionalus menas būtų prieinamas visiems Lietuvos gyventojams, o greta klasikinių būtų finansuojamos ir naujos meninės išraiškos formos.

4.3. Auginsime kūrybinę ekonomiką bei verslumą kultūros srityje. Formuodami Lietuvos minkštąją galią skatinsime intelektinės nuosavybės ir turinio eksportą. Investuosime į trūkstamą skaitmeninę ir fizinę infrastruktūrą, kompetencijų kėlimo, akseleravimo, tyrimų bei eksperimentinės plėtros programas žaidimų, kino, virtualios ir papildytos realybės bei kitose ArtTech srityse. Užtikrinsime darnų valstybinio ir nevyriausybinio sektorių bendradarbiavimą: skatinsime teikti bendras kultūros paslaugas, o valstybinių kultūros įstaigų infrastruktūrą padarysime prieinamą NVO veikloms. Įgyvendinsime nacionalinės reikšmės kultūros erdvių projektus: duris atvers Nacionalinė koncertų salė „Tautos namai“, Kino paviljonas ir Nacionalinis architektūros institutas.

5. AUGINSIME ŽMOGUI IR GAMTAI DRAUGIŠKĄ APLINKĄ

Ką ginsime? Lietuvos žmonių teisę į sveiką aplinką ir gyvybingą ekosistemą (orą, vandenį, dirvožemį, gamtinę aplinką bei kraštovaizdį) tiek nuo taršos ir naikinimo, tiek nuo globalios klimato kaitos krizės padarinių. Ilgalaikėje perspektyvoje klimato kaita yra ne mažesnė grėsmė žmonių egzistavimui negu nacionalinio saugumo iššūkiai artimuoju laikotarpiu. Todėl turime nepaprastai rimtai ir atsakingai vertinti aplinkos veiksnių svarbą.

Ką auginsime? Toliau išnaudosime atsiveriančias galimybes pastatyti Lietuvos ekonomiką ant žaliųjų technologijų bėgių. Taip padėsime pamatus naujam augimui, kuris mažina priklausomybę nuo importuojamų resursų, orientuojasi į naujas proveržio sritis ir didina bendrą valstybės atsparumą bei kuria būsimo ekonominio klestėjimo prielaidas. Toliau sieksime, kad žalioji politika, apimanti sveikos, švarios ekologinės aplinkos užtikrinimą, ateityje taptų vienu svarbiausių visuomenės gerovės komponentų.

Svarbiausi mūsų prioritetai ateinančiai kadencijai:

5.1. Auginsime žalumą ir mažinsime taršą ūkinėje veikloje. Šiandieninės pramonės apimtys, žemės ūkio veiklos intensyvumas ir transporto tarša lemia didėjančią oro, vandens ir dirvožemio užterštumą. Tačiau nuo šių trijų esminių faktorių priklauso ne tik žmogaus gyvenimo kokybė, bet ir visų ekosistemų gyvavimas: Baltijos jūrą siaubia didėjanči trąšų koncentracija, miestiečiai kvėpuoja užterštu oru ir tik nedidelė dalis mūsų vandens telkinių vertinami kaip labai geros būklės. Todėl taršą vertinsime per jos poveikį sveiko gyvenimo trukmei. Priimsime kompleksinius, subalansuotus, apsvarstytus ir ilgalaikius strateginius sprendimus, kurie mažins taršą ir didins žalumą pramonės, susisiekimo ir žemės ūkio šakose. Visos šios sritys – svarbios valstybei bei jautrios pokyčiams, tačiau pokyčiai jose yra būtini.

5.2. Daugiau prevencijos; perdirbamų, o ne sudeginamų atliekų. Atliekų rūšiavimas ir perdirbimas tebėra iššūkis – paprastai tai daugiau gyvenimo būdo padiktuotas sprendimas nei realus dalyvavimas atliekų tvarkymo sistemoje. Gyventojai nepakankamai motyvuojami rūšiuoti ne tik dėl finansinių paskatų trūkumo, bet ir dėl atliekų surinkimo bei perdirbimo sistemos neefektyvumo. Todėl atsakysime nereikalingų grandžių ir investuosime į modernesnę bei efektyvesnę sistemą, kuri skatins gyventojus efektyviai rūšiuoti atliekas, jausti rūšiavimo naudą bei prasmę.

5.3. Auginsime Lietuvos miškų vertę. Keisime miško vaidmens ir vietos visuomenėje bei ekonomikoje koncepciją – kursime brandų, tausojantį, civilizuotą santykį su mišku. Pirmiausia orientuosimės į tai, kokį Lietuvos miškų palikimą formuojame ateities kartoms. Palaipsniui pereisime prie miškų naudojimo aukštos pridėtinės vertės ekonominei veiklai – atsisakysime ekonominio modelio, kuriame miškas eksploatuojamas kaip žaliavų šaltinis. Iš esmės keisime miškų paskirties proporcijas: ne daugiau 50 proc. miškų bus skirta ūkio poreikiams, bent 30 proc. miškų – saugomi gamtai ir bent 20 proc. miškų – bendruomenių, kultūriniais ir turizmo poreikiams. Priimsime mišką tausojančius vadybinius sprendimus ir sutvarkysime miškų naudojimo įstatyminę bazę.

6. AUGINSIME JUNGTTIS TARP MIESTO IR KAIMO

Ką ginsime? Lietuvos ūkininkų interesus ES institucijose, pirmiausiai dėl visiems vienodos išorinės konvergencijos (vienodų tiesioginių išmokų). Toliau papildomai remsime mažus ir vidutinius šeimos ūkius, kurie dėl savo ūkio struktūros, efektyvumo, pajamų dydžio patiria sunkumus ir į inovacijas bei plėtrą gali investuoti tik ribotai. Puoselėsime bendradarbiavimą kaip vieną iš efektyviausių priemonių skatinti ūkių stiprėjimą ir savivaldą.

Ką auginsime? Stiprinsime jungtis tarp miesto ir kaimo. Auginsime visą šalį integruojančią ir sujungiančią regionų sanglaudą. Auginsime ir stiprinsime tiek kaimo bendruomenes, tiek ir ūkininkų savivaldą – sieksime didesnio bendruomenių įsitraukimo į pilietinės visuomenės veiklas ir interesų atstovavimo per socialinį dialogą. Gilinsime teisingumą, kad ES institucijose būtų deramai įvertinta Lietuvos daroma pažanga ir gamtinių sąlygų specifika.

Svarbiausi ateinančios kadencijos prioritetai:

6.1. Auginsime regionų sanglaudą. Kursime geresnę susisiekimo infrastruktūrą, efektyviau planuosime transporto sistemą ir taip įgalinsime mobilumą. Užtikrinsime patogų fizinių susijungimą nacionaliniu mastu, lengvą judėjimą šalies viduje ir patogų žmonių judėjimą lokaliai (miesto, savivaldybės ar regiono mastu). Plėtosime jungtis bei periferijos sanglaudą valstybės teikiamų paslaugų (švietimo, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros) prasme ir taip užtikrinsime horizontalų, visus regionus apimantį valstybės vystymąsi.

6.2. Auginsime jungtis tarp miesto ir kaimo. Pirmiausia plėsimė galimybes miesto žmonėms įsigyti produkciją (ypač ekologišką) tiesiai iš ūkininkų. Tai prisidės prie ūkininkų įvaizdžio gerinimo ir takoskyros tarp miesto bei kaimo mažinimo. Plėsimė ūkininkų kooperaciją pirminėje žemės ūkio gamyboje ir produkcijos perdirbime, auginant žemės ūkyje sukuriama pridėtinę vertę. Stiprinsime vietos veiklos grupes, kaimo bendruomenių ir ūkininkų savivaldą, kad šios bendruomenės būtų labiau įsitraukusios į pilietinės visuomenės veiklas. Tam pirmiausia skatinsime atstovauti interesus per socialinį dialogą. Kaime auginsime alternatyvas žemdirbystei – perspektyvias veiklas (turizmą, sveikatinimą, tradicijų puoselėjimą ir kita), kurios kurs kokybiškas darbo vietas mažėjant užsiimančių žemdirbyste skaičiui.

6.3. Auginsime žemės ūkio inovacijas, modernizavimą ir vertės grandinę. Plėsimė skaitmenizaciją žemės ūkio gamyboje ir administravime kaip skaidrumo ir biurokratinės naštos mažinimo priemonę. Didinsime valstybės paramą inovacijoms ir išmaniųjų technologijų diegimui žemės ūkyje. Paspirtinsime žemės ūkio produktų eksporto rinkų plėtrą, lygiagrečiai stiprindami

lietuviškos kilmės produkcijos prekės ženklą kaip išskirtinės kokybės, santarvėje su gamta užaugintus ir pagamintus produktus.

BENDRA VALSTYBĖS KŪRYBA: EKONOMIKA, ENERGETIKA, VIEŠASIS SEKTORIUS

7. AUGINSIME AUKŠTĄ VERTEĮ KURIANČIĄ EKONOMIKĄ

Ką ginsime? Lietuvos ekonomikos augimą, kuris iš esmės nesustojo net dėl didžiausių sukrėtimų – COVID-19 pandemijos, karo, recesijos ir didžiulės euro zonos infliacijos. Lietuvos išitvirtinimą tarp stipriausių, moderniausių ir veržliausių pasaulio ekonomikų. Lietuvos, kaip technologiškai inovatyvios valstybės, įvaizdį pasaulyje.

Ką auginsime? Inovatyvią, aukštos pridėtinės vertės ekonomiką. Aukštos kvalifikacijos emigrantų grįžimą dirbti Lietuvoje. Naujus produktyvumo didinimo šaltinius, kurie leis kurti ir išlaikyti gerai apmokamas darbo vietas tuomet, kai prarandame turėtą žemos kainos pranašumą. Solidžiausio Vakarų kapitalo investicijas į Lietuvą.

Svarbiausi mūsų prioritetai ateinančiai kadencijai:

7.1. Auginsime naujos kartos pramonę robotizacijos ir skaitmenizacijos pagalba. Tęsime investicijas į tradicinės pramonės technologinį atnaujinimą. Tradicinėje pramonėje diegsime geriausias Pramonės 4.0 praktikas – automatizaciją ir robotizaciją – kad padidintume gamybos lankstumą, darbo našumą ir pridėtinę vertę remiantis technologiniu atsinaujinimu. Didėjanti pramonės robotizacija ir skaitmenizacija mažins įvežtinės pigios darbo jėgos poreikį. Auginsime persikvalifikuojančiųjų ir naujas kompetencijas ugdančių darbuotojų skaičių. Remdamiesi sėkmingais kitų šalių pavyzdžiais plėsime talentų pritraukimo programas. Taip transformuosime šalies ekonomiką ir iškelsime ją į aukštos pridėtinės vertės lygį.

7.2. Auginsime ir stiprinsime idirbį aukštųjų technologijų bei inovacijų srityse. Skatindami aukštųjų technologijų ir inovacijų politikos plėtojimą, įkursime valstybės Vyriausio technologijų pareigūno pareigybę prie LR Vyriausybės. Investuosime į mokslo ir verslo bendradarbiavimą. Užtikrinsime būtiną politinį ir institucinį palaikymą tam, kad Lietuva ir toliau išliktų bei stiprėtų kaip Europos saugių ir atsakingų finansinių technologijų centras. Aktyviai skatinsime finansinių technologijų sektoriaus plėtrą – užtikrinsime rizikos vertinimu pagrįstą reguliavimą ir verslo priežiūrą. Sieksime, kad ir tikslingai nukreipdama pastangas, Lietuva pasinaudotų besivystančiomis ir atsiveriančiomis nišomis. Tą sėkmingai darome su gyvybės mokslais, IT, lazeriais. Energetikos transformacija sukurs galimybes industrinei politikai, kuri skatins vertę kuriančių naujų verslų ar ištisu industrijų atsiradimą. Viena jų – dirbtinis intelektas, kuriai Lietuva gali pasiūlyti aukštą IT gebėjimų ir šiai sričiai aktualių žaliosios energetikos resursų derinį. Remsime inovatyvias dirbtinio intelekto technologijas, kurios padės optimizuoti ekonomines veiklas ir didinti jų efektyvumą.

7.3. Auginsime Vakarų kapitalo investicijas. Sieksime sukurti palankiausias ir paprasčiausias sąlygas Vakarų kapitalui ateiti į Lietuvą. Įtvirtinsime strateginę nuostatą, kad rinkos reguliatorių sprendimai būtų matuojami per augimo prizmę. Remdamiesi sėkmingais „Continental“, „Rheinmetall“ ir kitais pavyzdžiais, aukščiausiu politiniu lygiu auginsime Vakarų kapitalo investicijas į Lietuvą.

8. AUGINSIME SAUGIĄ IR PAŽANGIĄ ENERGETIKĄ

Ką ginsime? Lietuvos energetinę nepriklausomybę ne tik nuo Rusijos ar jos satelitų energetinių išteklių, bet – daug svarbiau – nuo politinės įtakos, kuri mus pasiekia per šiuos išteklius. Buvome pirmieji Europoje, neperkantis iš Rusijos nė lašo naftos, nė vieno kubinio metro dujų ir nė vienos kilovatvalandės elektros. Tačiau ši nepriklausomybė nėra duotybė – prokremliškos koalicijos gali vėl įpainioti Lietuvą į priklausomybių voratinklį. Energetinė Lietuvos nepriklausomybė yra tai, ką būtina ginti – ji stiprina šalies politinę nepriklausomybę ir kuria atsparumą neigiamam geopolitiniam poveikiui.

Ką auginsime? Investuodami į elektros energiją iš atsinaujinančių išteklių, žaliajo vandenilio technologijas ir pažangią branduolinę energetiką, tapsime energiją eksportuojančia šalimi. Per ateinančią kadenciją pasieksime, kad Lietuva iš atsinaujinančių šaltinių pasigamintų reikiamus nuosavos elektros kiekius. Pilnai sinchronizuosimės su kontinentiniais Vakarų Europos elektros tinklais. Investuosime į inovatyviausias energijos gamybos technologijas ir taip tapsime patrauklūs pažangiai energetikos bei energijai imliai pramonei investuoti ir kurtis Lietuvoje.

Svarbiausi mūsų prioritetai būsima kadencijai:

8.1. Iš atsinaujinančių išteklių pasigaminsime reikiamą elektros kiekį. Tapsime nuo elektros importo nepriklausoma šalimi. Stiprinsime paskatas energiją gamintis namų ūkiuose, kaupti ją baterijose ar saugyklose. Tokia autonomiška sistema užtikrins didžiausią sistemos atsparumą ir bus iš esmės nepalaužiama. Ilgalaikėje perspektyvoje kursime elektros ekonomiką – sieksime iki 2050 m. padidinti pagaminamos elektros kiekį 6 kartus ir kursime sąlygas Lietuvai tapti modernios bei klimatui neutralios energetikos šalimi.

8.2. Pigesnė energija Lietuvos žmonėms ir pramonei. Įgyvendindami Lietuvos energetikos strateginę viziją, padėsime pamatus išvestinių vandenilio produktų – žaliųjų sintetinių degalų, metanolio, amoniako ir kt. – gamybai bei įsisavinimui Lietuvos pramonėje. Dirbsime kartu su pramone, siekdami, kad valstybės ekonomika pereitų prie netaršios bei efektyvios elektros energijos naudojimo ir aukštos pridėtinės vertės kūrimo. Sistemingai veiksime, kad į energetikos sektorių pritrauktume investicijas, kurių esminė grąža – pigesnė elektros energija Lietuvos gyventojams bei didesnės valstybės biudžeto pajamos.

8.3. Pažangiaisiais būdais apsaugosime stabilią energetikos sistemą. Lietuvoje bus toliau vystomas ir užtikrinamas pastovus bei patikimas elektros energijos tinklo veikimas. Kad garantuotume elektros sistemos atsparumą rinkos bei oro sąlygų nepastovumui, apsvarstysime ir naujos kartos branduolinės energijos vystymą. Lygia greta reikšmingai investuosime į fizinę energetikos infrastruktūros objektų bei viso tinklo apsaugą, priežiūrą ir stebėjimą – Lietuvos energetikos objektai taps saugumo salomis.

9. AUGINSIME VERTE KURIANTĮ VALSTYBĖS VALDYMA

Ką ginsime? Viešojo sektoriaus darbuotojus ir jų darbo sąlygas: viešasis sektorius bus efektyvus tiek, kiek bus stiprus, kompetentingi ir (palyginti su privačiu sektoriumi) konkurencingi darbuotojai. Kadencijos metu atlikta valstybės tarnybos reforma jau duoda pirmuosius rezultatus: į viešąjį sektorių lengviau pritraukti motyvuotus vadovus, kurių sumanus vadovavimas efektyvina institucijų veiklą, jos geba geriau įgyvendinti sudėtingus projektus. Sektorių vis rečiau palieka profesionalūs darbuotojai.

Ką auginsime? Turime ir toliau stiprinti pamatus, kurie leidžia efektyvinti viešąjį sektorių: reikia daugiau atvertų duomenų, daugiau integralių technologinių sprendinių, kurie taupo resursus,

palengvina žmonių gyvenimą ir leidžia paprastai bei patogiai gauti skaitmenines viešąsias paslaugas. Dirbtinis intelektas turi išlaisvinti darbuotojus nuo biurokratinės rutinos bei techninio darbo ir palikti kuo daugiau laiko kūrybinių sprendimų paieškai. Būtina persvarstyti ir susitarti dėl tvaraus viešųjų paslaugų finansavimo modelio – naujos mokesčių sistemos.

Svarbiausi mūsų prioritetai būsimai kadencijai:

9.1. Auginsime konkurencingą valstybės tarnybą. Gerindami darbo sąlygas ir nuosekliai didindami atlygį lygia greta kursime naują, duomenimis grindžiamą ir į rezultatą orientuotą, inovacijas ir kūrybiškumą skatinančią, pagal pasiekimus motyvuojančią, horizontaliu valdymu pasižyminčią valstybės tarnybos darbo kultūrą. Tuomet darbas valstybės tarnyboje prestižu ir patrauklumu nenusileistų paklausiausiems privataus sektoriaus darbams.

9.2. Plėsimė duomenimis grįstų sprendimų galimybes į sritis, kuriose kokybiški duomenys – vis dar retenybė. Per ketverius metus įsitikinome, kad duomenų kokybė yra viena svarbiausių sąlygų kuriant ir priimant pagrįstus bei taiklius sprendimus. Todėl, toliau sistemiškai skaitmenizuodami ir pertvarkydami skirtingus šalies sektorius, užtikrinsime aukštą renkamų duomenų kokybę, išnaudosime Valstybės duomenų agentūros gebėjimus ir techninius sprendimus. Kartu tai horizontaliai stiprins ir patį viešąjį sektorių: skatins kurti daugiau kokybiškų elektroninių paslaugų, veikti kuriant kokybiškus duomenis, priimti sprendimus remiantis visapusiška informacija.

9.3. Augimui palanki mokesčių sistema: teisinga, paprasta ir konkurencinga. Mokesčių pertvarka reikalinga – turime rimtai diskutuoti ir sutarti dėl naujų tvarių valstybės pajamų šaltinių, kurie įgalins atliepti augančius visuomenės poreikius. Jų reikia ir investicijoms į geresnę viešųjų paslaugų kokybę, konkurencingesnę ekonomiką bei stipresnę krašto apsaugą, tuo pačiu nerizikuojant valstybės fiskaliniu tvarumu. Todėl dėl mokesčių pertvarkos turinio ir apimties tarsimės pačioje kadencijos pradžioje. Esminės pertvarkos kryptys: teisingumas, paprastumas, konkurencingumas.

UŽSKLANDA

Mes, Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai, žinome savo šaknis, jaučiame atsakomybę Lietuvai bei savo politinę tapatybę. Esame jungtinė politinė partija, sudaryta iš konservatorių, krikščionių demokratų bei politinių kalinių ir tremtinių. Mūsų politinė jėga kilo iš Lietuvos nepriklausomybę iškovojusio Sąjūdžio. Vadovaujamės europietiškos dešinės ir nuosaikios politikos tradicija, kurios atrama – trys pagrindinės kolonos:

- 1) Iš krikščioniško požiūrio į pasaulį kylanti pagarba pamatiniam žmogaus orumui.
- 2) Bendruomenės, kaip svarbiausios visuomenės ląstelės, stiprinimas kasdienėje politinėje veikloje.
- 3) Meilė mūsų vienintelei Tėvynei – besąlygiškas atsidavimas jos laisvės, nepriklausomybės ir demokratijos sargybai.

Ateiname pas jus, gerbiami ir brangūs Lietuvos piliečiai, su šiame manifeste išdėstytais politiniais siūlymais – jie išreiškia mūsų viziją ateinančiam dešimtmečiui. Ateiname po ištis neeilinio iššūkių ir krizių laikotarpio, kurį kartu su jumis ne tik išgyvenome, bet ir sėkmingai įveikėme.

Mes, Tėvynės sąjunga-Lietuvos krikščionys demokratai, išeiname iš šio išbandymų laiko sustiprėję ir užgrūdinti. Įrodėme, kad mokame ryžtingai ir greitai veikti net ir sunkiausiose, precedentų neturinčiose situacijose; kad gebame sutelkti bendram nacionaliniam tikslui.

Drauge išmokome ir sunkias bei skaudžias šio nelengvo laikmečio pamokas: paliekame jį atviresni ir atidesni, pasirengę pripažinti savo klaidas ir jas taisyti. Nebijome kritikos, kuri yra normalus demokratinės visuomenės požymis. Esame pasirengę tiesti bičiulišką ranką visų pažiūrų žmonėms, kurie nori Lietuvą stiprinti išoriškai ir iš vidaus bei siekti čia įvardintų tikslų.

Pradėjome daug svarbių darbų, kuriems vienos kadencijos nepakanka. Atsijungimas nuo BRELL, plano „Naujos kartos Lietuva“ įgyvendinimas, Tūkstantmečio mokyklų programa ir kiti didieji projektai objektyviai reikalauja papildomo laiko ir dėmesio, kad taptų Lietuvos sėkmės istorijomis. Esame pasirengę prisiišti pilną atsakomybę – tiek už iššūkius, tiek už galutinį rezultatą. Tačiau tam reikalingas pasitikėjimo „kreditas“ naujai kadencijai, pradėtų darbų tąsai ir naujoms užduotims.

Esame tikri, kad kompleksiskai įgyvendinę šiame manifeste įvardytus tikslus, sukursime atsparią, dinamišką Lietuvos valstybę ir užtikrinsime saugumą, klestėjimą bei pažangą būsimoms Lietuvos piliečių kartoms. Tačiau tikslams įgyvendinti prireiks mūsų visų įdarbio ir bendrų pastangų, tikros visos visuomenės ir tautos mobilizacijos. Tai nėra vien skambi frazė: mūsų laukia neeiliniai, precedento neturinčio masto uždaviniai – tokie, kokių jokia politinė jėga ar Vyriausybė negali išspręsti pati viena, be piliečių pagalbos ir paramos.

Todėl kreipiamės į Jus – į šviesią, europietišką, laisvės Lietuvą. Telkimės bendram darbui, stokime į vieną gretą taip solidariai ir ryžtingai, kaip stovime paramos Ukrainai akcijose, kaip stovėjome 1991-ųjų sausio barikadose ir Baltijos kelyje, kurių prisiminimas įkvepia iki šiol. Pamiškimė tai, kas skaldo ir tvirtai laikykimės to, kas vienija. O mus telkia rūpinimasis Lietuva, jos laisvės ir klestėjimo gynimu, būsimų Lietuvos kartų ateitimi – kad ir po dešimties metų vieni kitiems sakytume, jog „tai – geriausi mūsų laikai“.